

Finans Norges innspill til Stortingets energi- og miljøkomité's behandling av statsbudsjettet for 2027

Finans Norge ber Stortingets energi- og miljøkomité om å prioritere følgende i sin behandling av statsbudsjettet for 2027:

- Øk bevilgningene til NVE for flom- og skredsikring.
- Styrk kompetansen og tydeliggjør ansvaret for klimatilpasning.
- Prioriter og finansier tiltakene som gir størst samfunnsøkonomisk effekt.
- Bidra til omstillingen ved å skape forutsigbarhet for næringslivet

Behov for et reelt taktskifte i flom- og skredsikringen

Finans Norge har lenge uttrykt bekymring for det store etterslepet i arbeidet med flom- og skredsikring. Finans Norges årlige klimarapport viser at forsikringsselskapene de siste ti årene har utbetalt 42,3 milliarder kroner i erstatning for vær- og naturskader på bygninger og innbo.

Skader som følge av mer og kraftigere nedbør ventes å øke fremover. Temperaturen stiger raskere i Norge enn det globale gjennomsnittet, og mer nedbør og styrtregn øker risikoen for flom, skred og overvann. Dette merkes allerede i skadestatistikken hvor erstatningene etter den siste tiårsperioden for nedbørsskader har økt med nær 70 prosent.

Regjeringen foreslår å bevilge 765 millioner kroner til flom- og skredforebygging. Av dette er 85 millioner kroner satt av til hastetiltak etter ekstremværet Hans. Forslaget innebærer dermed ingen reell økning i bevilgningene til NVEs ordinære forebyggingsarbeid.

Med kunnskapsgrunnlaget vi nå har er det svært overraskende at regjeringen nedprioriterer klimatilpasning. Flere rapporter de siste årene har dokumentert både et stort etterslep og et økende behov for å trappe opp innsatsen. Kunnskapsgrunnlaget er tydelig: Det er dyrere for samfunnet å reparere skader enn å forebygge dem. Uten en rask opptrapping risikerer vi større skader og vesentlig høyere kostnader i årene som kommer.

Finans Norge mener derfor at bevilgningene til NVEs forebyggingsarbeid må økes betydelig, slik at flere nødvendige tiltak kan planlegges og gjennomføres.

Styrket kompetanse og tydeligere ansvar

Skal vi redusere klimarelaterte skader, må kompetansen i forebyggingsarbeidet styrkes. God fagkompetanse er avgjørende både for å unngå ny utbygging i utsatte områder og for å gjennomføre riktige sikringstiltak. Kommunene skal vurdere risiko i arealplanleggingen, følge opp krav til sikkerhet og prioritere mellom ulike tiltak. Det krever tilgang til oppdatert kunnskap om lokale risikoforhold og kompetanse til å omsette denne kunnskapen i konkrete beslutninger.

NVE har pekt på behovet for å bygge opp kapasiteten, særlig innen arealplanoppfølging og tiltaksanalyser. Gjennom en styrking av NVEs regionskontorer kan kommunene få bedre tilgang til relevant fagkompetanse og støtte i krevende vurderinger. Det vil gjøre dem bedre i stand til å identifisere utsatte områder, utforme gode planer og velge faglig riktige løsninger. En sterkere regional tilstedeværelse vil også bidra til å hindre ny utbygging i områder med høy risiko.

Samtidig må ansvaret bli tydeligere. Klimatilpasning berører mange sektorer og forvaltningsnivåer, og uklare ansvarsforhold kan føre til at nødvendige tiltak blir forsinket eller faller mellom flere stoler.

Fragmenterte ansvarsforhold og svake insentiver til forebygging er blant de viktigste hindringene for effektiv klimatilpasning. Ansvar er fordelt mellom flere departementer og direktorater, uten at styringssignalene er tilstrekkelig samordnet. Dette kan føre til uklare prioriteringer og mangelfull gjennomføring. Derfor trenger vi sterkere nasjonal koordinering, tydelig politisk ansvar og bedre samhandling mellom staten, etatene og kommunene. Det må være klart hvem som skal ta initiativ, og hvem som har ansvar for at tiltakene blir fulgt opp.

Prioriter og finansier tiltakene med størst effekt

Finans Norge vil understreke betydningen av å prioritere tiltakene som gir størst effekt. Ressursene til klimatilpasning og forebygging er begrensede, og de må derfor brukes der de gir størst reduksjon i risiko og forventede skader. Det krever tydelige kriterier for prioritering og en mer systematisk vurdering av både kostnader, nytte og hvilke verdier som står i fare.

I nasjonalbudsjettet viser regjeringen til rapporten «Norge i hardt vær» og legger til grunn at klimatilpasningstiltak gir begrensede utslag i verdiskapingen. Etter vårt syn gir det et for snevert bilde av gevinstene ved forebygging. Verdien av tiltakene må ikke bare måles i kortsiktig økonomisk aktivitet, men også i skader som unngås, tryggere lokalsamfunn, mer forutsigbarhet for innbyggere og næringsliv og lavere kostnader til reparasjon og gjenoppbygging. Menon og NGI har vist at de mest lønnsomme tiltakene kan gi en gevinst på opptil seks kroner for hver krone som investeres. Forebygging er med andre ord god samfunnsøkonomi.

Derfor må eksisterende kunnskap og analyseverktøy brukes mer systematisk for å prioritere tiltak der nytten er størst. Vi må kunne sammenligne ulike tiltak, vurdere hvilken risiko de reduserer, og se investeringene i et langsiktig perspektiv. Målet må være å få gjennomført tiltak som forebygger tap av liv og verdier, reduserer fremtidige skade- og gjenoppbyggingskostnader og gjør lokalsamfunnene bedre rustet for et klima i endring.

Kommunene har en nøkkelrolle i gjennomføringen, men begrenset økonomi gjør det vanskelig å realisere nødvendige tiltak. Selv godt utredede og samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter kan bli utsatt når kommunene må bære en stor del av kostnadene selv. Staten må derfor bidra med finansieringsordninger og virkemidler som utløser tiltak der den dokumenterte nytten er størst.

Finans Norge etterlyser derfor en helhetlig plan for hvordan de mest lønnsomme tiltakene skal prioriteres og finansieres. Planen bør gi kommunene forutsigbare rammer, sikre tilstrekkelige bevilgninger og inneholde virkemidler som gjør det mulig å gå fra utredning til gjennomføring. Den bør også legge til rette for langsiktige investeringer og prioriteringer på tvers av kommunegrenser når risikoen gjør det nødvendig.

Bidra til omstillingen ved å skape forutsigbarhet for næringslivet

Når aktører har tillit til politiske målsetninger, starter de å tilpasse seg tidlig. På denne måten kan politiske målsetninger få en selvforsterkende effekt. Dersom aktørene derimot ikke har tillit til at mål vil nås, er det ofte rasjonelt å heller vente å se hva som eventuelt kommer av tiltak før man tilpasser seg.

Norge har ambisiøse klimamål, men resultatene lar vente på seg. I 2025 falt norske klimagassutslipp med kun 1,2 prosent. Siden 1990 er reduksjonen på beskjedne 13,9 prosent. Dette er langt unna målet om minst 55 prosent kutt innen 2030. Regjeringens klimastatus og -plan for 2027 viser at vi ikke ligger an til å nå klimalovens mål med nasjonale utslippskutt.

Energieffektivisering i bygg er et annet eksempel der man ikke ligger an til å nå målet. Målet er å redusere strømforbruket i bygg med 10 TWh innen 2030, men utviklingen går for sakte. I fjor anslo regjeringen strømbesparelser på 4,4 TWh innen 2030. I årets budsjettdokumenter er anslaget nedjustert til 2,1 TWh, og avstanden til målet har blitt enda større.

I årets budsjett foreslår regjeringen å øke avgiftene på ikke-kvotepliktige klimagassutslipp til 1900 kroner per tonn CO₂. Dette bygger videre på en varslet opptappingsplan som gir næringslivet en tydelig retning. Dette er et skoleeksempel på et tiltak som skaper forutsigbarhet og bidrar til måloppnåelse. Når bedrifter vet hvilke kostnader de må forholde seg til i årene som kommer, blir det enklere å planlegge investeringer som reduserer utslipp. Forutsigbarhet reduserer risiko og bidrar til å utløse kapital. Vi trenger flere slike tiltak.

Investeringene som skal ta Norge gjennom omstillingen har lang tidshorisont. For næringslivet og finansmarkedene er det derfor avgjørende at de årlige budsjettene bygger opp under en troverdig og langsiktig plan som gjør at man når de målene man setter seg.